

Artykuł pochodzi z archiwalnych zasobów firmy EKO-KONSULT sp. z o.o. 80-557 Gdańsk, ul. Narwicka 6.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Korzystanie za zgodą firmy EKO-KONSULT biuro@ekokonsult.pl

Kwartalnik „Problemy Ocen Środowiskowych” wydawany cyklicznie w latach 1998 – 2012, przez EKO-KONSULT był jedynym wydawnictwem w Polsce, poświęconym wyłącznie ocenom środowiskowym planowanych inwestycji oraz strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko. Dla praktyków OOS, ale również dla osób początkujących może nadal stanowić wartościowe źródło wiedzy np. w zakresie prezentowanych case study i przeglądu stosowanych metodyk - w tym kontekście znaczna część artykułów zachowuje sporo aktualności.

Lech Buchelt

Zamierzenia organów administracji państwowej w zakresie norm z serii ISO 14000 i Rozporządzenia Rady EWG „EMAS”

Przyjęta w 1997 roku Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej określa zasady zrównoważonego rozwoju jako jedno z podstawowych kierunków rozwoju państwa (art.5). Zobowiązuje ona także władze publiczne do prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Kręgi przemysłowe, obok środowiska naukowego i pozarządowych organizacji ekologicznych, stały się jedną z najbardziej zaangażowanych w procesy ekorozwoju grup społecznych. Powodem tego jest zarówno coraz ostrzejsze prawo chroniące środowisko naturalne, wraz z coraz szerzej stosowaną zasadą „zanieczyszczający płaci”, jak również wykształcaniem się konsumenta „ekologicznego” – świadomie wybierającego ekologiczne produkty i firmy podkreślające swój dorobek na tym polu. Jednym z najlepszych instrumentów ochrony środowiska są dobrowolne systemy zarządzania środowiskowego, umożliwiające systemowe podejście do tej problematyki, w pełni zintegrowane z zarządzaniem strategicznym firmy oraz realizacją strategii zapobiegania "u źródła" powstawania zanieczyszczeń.

Normy ISO serii 14000

W 1997 roku Polski Komitet Normalizacyjny (PKN) powołał Normalizacyjną Komisję Problemową nr 270 ds. Zarządzania Środowiskowego, której zadaniem jest implementacja norm międzynarodowych z serii ISO 14000, tworzenie norm polskich oraz udział w pracach komisji międzynarodowych i regionalnych w zakresie zarządzania ochroną środowiska. Wydano już polskie wersje norm ISO 14001 i ISO 14004 opisujące systemy zarządzania środowiskowego w organizacji, a także ISO 14010-12 będące wytycznymi dla auditowania systemów. PKN przetłumaczył także raporty Europejskiej Organizacji Normalizacyjnej (CEN), dotyczące zgodności normy ISO 14001 i rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej EMAS¹.

Wspólnie z Ministerstwem Środowiska, prowadzone są prace nad wdrożeniem pozostałych norm z serii 14000. Przygotowane są do ustanowienia dwie normy dotyczące cyklu życia wyrobu (ISO 14040 oraz ISO 14041 – najprawdopodobniej do końca 2000r.) oraz norma będąca słowniczkiem terminologicznym dla systemów zarządzania ochroną środowiska – ISO 14050. Trwają także prace nad innymi normami z tej serii – dotyczącymi ekoetykietowania wyrobów (ISO 14020 - planowany termin: koniec 2000r., ISO 14021 oraz ISO 14024 w 2001r.), analizy cyklu życia produktów (ISO 14042 i ISO 14043) oraz oceny efektów zarządzania środowiskowego (ISO 14031). Razem, normy te stanowią kompleksowe narzędzie pomocne organizacji w kontroli jej wpływu na otoczenie, życie i zdrowie ludzi. Polski Komitet Normalizacyjny bierze też udział w pracach ISO dotyczących rewizji i nowelizacji norm systemów zarządzania – tworzenia wspólnych norm dotyczących auditowania organizacji, nowej wersji normy ISO 9000:2000 oraz rewizji normy ISO 14001.

Panteon Polskiej Ekologii

---

¹ Decyzja 97/246/WE w sprawie uznania procedur certyfikacji zgodnie z art.12 Rozporządzenia; Decyzja 97/265/WE w sprawie uznania międzynarodowej normy ISO 14001 oraz Normy Europejskiej EN ISO 14001 z 1996r. ustanawiające specyfikację systemów zarządzania środowiskiem, zgodnie z art.12 Rozporządzenia.

Od Redakcji: Akty te praktycznie tracą wkrótce swe znaczenie z uwagi na fakt, że system zarządzania środowiskowego według ISO 14001 będzie jednym z integralnych elementów Rozporządzenia EMAS.

Oprócz działalności normalizacyjnej Ministerstwo Środowiska patronuje także „Panteonowi Polskiej Ekologii” – wyróżnieniu, które otrzymują firmy, które wdrożyły i utrzymują system zarządzania środowiskowego według normy ISO 14001. Lista firm jest publikowana w dodatku „Ochrona Środowiska” w Rzeczpospolitej oraz w internecie. Nagrodą Ministra Środowiska „Lider Polskiej Ekologii” nagrodzono również w ubiegłym roku przedsiębiorstwa, które zgłosiły opracowane przez siebie systemy według ISO 14001.²

EMAS

Resort ochrony środowiska stara się popularyzować normy dobrowolne poprzez własne konferencje i patronat nad inicjatywami sfery biznesu. Jest on także odpowiedzialny za implementację przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska – co obejmuje m.in. *Rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich nr 1836/93 z 29 czerwca 1993r. o dobrowolnym udziale przedsiębiorstw sektora przemysłowego w systemie zarządzania ochroną środowiska i przeglądów ekologicznych we Wspólnocie – EMAS* oraz Decyzje Komisji Europejskiej odnośnie zgodności systemu EMAS i normy ISO. Rozporządzenie w UE nie podlega transpozycji do prawa krajowego. Państwa członkowskie mające obowiązek stworzyć instytucje i procedury umożliwiające zastosowanie przepisów rozporządzenia, powinny uchylić przepisy prawa wewnętrznego kolidujące z rozporządzeniem. Rozporządzenia są bezpośrednio wiążące w dniu ich wejścia w życie. Także Polska, w momencie wejścia do UE, będzie objęta postanowieniami Rozporządzenia EMAS. Praktyczne wdrożenie EMAS wymaga od naszego kraju podjęcia określonych działań. Należą do nich:

- przetłumaczenie i opublikowanie oficjalnej wersji rozporządzenia,
- utworzenie i zapewnienie możliwości działania organów koniecznych dla jego funkcjonowania, tj. organu rejestrującego oraz organu akredytującego,
- promocja EMAS, zwłaszcza w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw.

---

² *Od Redakcji: Poniżej zamieszczamy krótki komentarz redakcyjny dotyczący pomysłu Panteonu Polskiej Ekologii.*

Minister Środowiska powołał Międzyministerialny Komitet Doradczy ds. Wdrażania Systemów Zarządzania Środowiskowego w Polsce. Do udziału w pracach przewiduje się także zaproszenie przedstawicieli instytucji pozarządowych i organizacji, na których działalność będzie miało wpływ zaadoptowanie EMAS. Komitet korzysta także z pomocy merytorycznej w ramach współpracy polsko-duńskiej (*"Pomoc w opracowaniu programu działań mających na celu wypracowanie Systemów Zarządzania Środowiskowego opartych na normach ISO 14001 i EMAS"*). Zaproszenie do udziału w Komitecie Doradczym wystosowano do Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Skarbu Państwa, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej, Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji, Głównej Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wszystkie wymienione instytucje, z wyjątkiem MEN, biorą udział w pracach Komitetu. Obecnie najważniejszym jego zadaniem i tematem prac jest:

- stworzenie oficjalnej wersji tłumaczenia rozporządzenia,
- przedłożenie propozycji zapisów dotyczących systemów zarządzania środowiskowego w projektach dokumentów programowych i aktów prawnych,
- wypracowanie projektu dostosowania do polskiego systemu prawnego możliwości stworzenia kompetentnych organów rejestracyjnego i akredytującego, wymaganych przez Rozporządzenie Rady Nr 1836/93.

Szkolenia i doradztwo

Ministerstwo Gospodarki od lat prowadzi działania popularyzujące normy dla systemów zarządzania w organizacji. Początkowo był to Program Promocji Jakości (PPJ), nakierowany na Systemy Zarządzania Jakością zgodne z normami ISO 9000, do którego dołączono później szkolenia w ramach norm z serii 14000. Od ubiegłego roku wdrażany jest także Program Wspierania Małych i Średnich Przedsiębiorstw, obejmujący również szkolenia i promocję systemów zarządzania. Uczestnicy PPJ, tj. około 500 firm i 200 laboratoriów, z czego 20% to firmy średnie i małe, uprawnieni są

do 10-20% zniżek na szkolenia. W ramach 7 kursów na auditorów środowiskowych przeszkolono 200 osób, a w ramach całego programu PPJ w różnych kursach i szkoleniach brało udział około 8 000 osób. Ministerstwo Gospodarki planuje kontynuację obu programów, które w części dotyczącej norm ISO 14001 najprawdopodobniej zostaną ze sobą połączone, ze szczególnym naciskiem na przedsiębiorstwa średnie i małe.

Czystsza Produkcja

Znany na całym świecie polski Ruch Czystszej Produkcji, który może być wstępem lub elementem wdrożenia systemu zarządzania środowiskowego, jest dofinansowywany od 1996 roku ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Stawiająca nieco inne wymagania, niż kompleksowe systemy zarządzania środowiskowego, filozofia Czystszej Produkcji jest wdrażana przez Federację NOT poprzez Polskie Centrum Czystszej Produkcji w formie regionalnych Szkół Czystszej Produkcji, a także przez Główny Instytut Górnictwa. Według Polskiego Centrum Czystszej Produkcji 213 przedsiębiorstwa uzyskały świadectwa Czystszej Produkcji, a przeszkolono ekspertów z ponad 700 firm³. Program ten będzie kontynuowany w najbliższych latach, choć prawdopodobnie jego popularność będzie stopniowo spadać na rzecz certyfikowanych systemów zarządzania. Stanowi on jednak dobrą szkołę dla organizacji pragnącej wdrożyć u siebie SZŚ, co potwierdza fakt, iż znamienita większość firm, które posiadają certyfikat lub przygotowują się do jego otrzymania, posiada także świadectwa Czystszej Produkcji. Ruch ten jest równie popularny w wielu krajach świata, a polski przykład został uznany za modelowy.

Podsumowanie

Systemy zarządzania środowiskowego, mimo pewnych braków, są bardzo dobrym narzędziem poprawy kontroli organizacji nad otoczeniem. Przy obecnych trendach tworzenia barier handlowych w celu eliminacji konkurencji oraz wzrastającej świadomości społeczeństw w obszarze ochrony środowiska przyrodniczego, przedsiębiorstwa nie będą miały alternatywy wobec certyfikowanych i powszechnie

uznawanych systemów zarządzania. Upowszechnianiem i likwidacją barier ekonomicznych i organizacyjnych powinny zająć się poszczególne państwa, traktując zintegrowane lub samodzielne systemy zarządzania ochroną środowiska jako elementy realizacji strategii zrównoważonego rozwoju. „SZŚ staje się niezmiernie ważnym podsystemem zarządzania obok zarządzania produkcją, finansami, jakością, zasobami ludzkimi, marketingiem. Podkreślenia wymaga ponadto fakt, że przedsiębiorstwo, które wdrożyło system zapewnienia jakości na podstawie normy ISO 9000 ma ułatwione zadanie w odniesieniu do prac nad systemem zarządzania proekologicznego”⁴.

Według raportu Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN i Harvard Institute⁵ około 35% dużych polskich przedsiębiorstw czyni starania o uzyskanie certyfikatu ISO 14001. Do wzrostu popularności systemów zarządzania środowiskowego przyczynią się też na pewno kontynuacja programu Czystszej Produkcji, implementacja do polskiego prawa rozporządzenia unijnego EMAS oraz prace prowadzone przez ISO w celu ujednoczenia norm opisujących systemy zarządzania. Wydaje się, że Polska nadrobi dość szybko przynajmniej część dystansu, jaki dzieli nas od krajów, w których rozpowszechniły się tego typu rozwiązania. Zyska na tym przede wszystkim środowisko naturalne, będące jednym z decydujących czynników mających wpływ na jakość naszego życia.

Lech Buchelt,

Ministerstwo Środowiska,

Departament Polityki Ekologicznej i Integracji Europejskiej

---

³ <http://zeus.polsl.gliwice.pl/~polccp>

⁴ E. Skrzypek, H. Skrzypek: *Jakość i ekologia w systemie zarządzania firmy*; Rzeszowskie Zeszyty Naukowe „Prawo-Ekonomia” (seria ekonomiczna); Tom XXII; UMCS; Rzeszów 1997, s.14

⁵ T. Baczko, K. Bobińska: *Ochrona środowiska w polskich przedsiębiorstwach*; Nowe Życie Gospodarcze; 20.06.1999; s.2-4